

De Ankeveense Plassen in het middelpunt van de belangstelling

Het is nu al weer een tijdje geleden, dat de Ankeveense Plassen een grote belangstelling genoten vanuit het hele land.

In juni van dit jaar kon je op het Bergse Pad, en aan het einde van de Machineweg een keur van vogelaars aantreffen, die uit alle hoeken van het land gekomen waren om hier enkele niet-alledaagse vogelsoorten waar te nemen.

Het was dan ook niet verwonderlijk om een groep van zo'n twintig man te zien staan, uitgerust met zware kijkers, telescopen en foto-toestellen.

Twee vogelsoorten trokken wel de meeste aandacht, te weten Ralreiger en Witvleugelstern.

Daarnaast stond ook de Kwak op het verlanglijstje van velen. (zo was er een vogelaar uit Vlaardingen, die tot drie maal toe terug kwam om eindelijk de Kwak over te zien vliegen).

Tevens schenen de plassen nog een Koereiger te hebben moeten herbergen, die ik zelf helaas niet te zien heb gekregen.

Waarschijnlijk betrof het een ontsnapt eksemplaar, daar er sprake was van een blauwe stempel onder de vleugels.

En passant werden nog andere leuke waarnemingen gedaan als Wouwaapjes, heen en weer vliegend en lopend over de waterleliebladeren, Boomvalkjes, Wielewalen, etc.

Het hierna volgende stukje, zal de meest interessante soorten van de Ankeveense plassen, de Ralreiger, de Kwak en de Witvleugelstern behandelen, gedaan aan de hand van, meest, eigen waarnemingen.

Ralreiger (*Ardeola ralloides*)

Zaterdag 16 juni kreeg ik te horen, dat er een Ralreiger op de Ankeveense plassen moest zitten, en dat hij of zij 's ochtends en 's avonds steevast op de zelfde plek te zien zou zijn. ▷

Dezelfde avond nog, stonden wij dan aan het eind van de Machineweg te wachten tot de vogel zich zou laten bewonderen.

We moesten tot negen uur geduld hebben, toen de vogel rechts van ons aan kwam vliegen, en direct in een tegenover ons liggend boompje in het riet dook.

Even liet het zich zien, maar klauterde al snel naar beneden, zodat hij voor ons niet meer zichtbaar was.

De volgende ochtend had de reiger zijn boompje net verlaten, toen ik om half zes arriveerde, aldus twee aanwezige vogelaars. Na ongeveer tien minuten kwam hij weer van rechts aanvliegen, vloog even voor ons rond, en vertrok op niet geringe hoogte richting Dammerkade.

Op 2 juli zou ik de vogel weer zien. Ook nu weer kwam de vogel van rechts aanvliegen. Hij presenteerde zich pas vrij laat, namelijk om 21.45 uur.

Direkt dook de vogel weer de slaapboom in, waar hij zo'n vijf minuten bleef zitten.

Hierna vloog hij de boom uit, en konden we hem haast een kwartier lang heel mooi over de leliebladeren zien stappen. De boom werd weer opgezocht, en de vogel bleef er in zitten. Ook nu verdween hij weer naar beneden, en uit het gezicht.

Het exemplaar in de Ankeveense plassen, was niet het enige exemplaar dat dit jaar in Nederland verbleef. Zo lezen we in het Vogeljaar (no. 4, 1979), dat er een waargenomen was te 's-Gravenzande (ZH) op 5 en 6 mei.

Ook zouden er in de Flevo twee exemplaren te zien zijn geweest in juni, terwijl ik zelf daar een vogel zag vliegen die tot deze soort zou kunnen behoren (Hollands Hout, 22 mei). Door de grote afstand, durf ik het eigenlijk niet met zekerheid te zeggen.

Volgens de Avifauna van Nederland (1970) is de Ralreiger met tien gevallen en vijf onbevestigde waarnemingen tot 1968, dwaalgast voor ons land. (Voor de Avifauna van Midden-Nederland geldt de status van onregelmatige gast).

In 1971 wordt het 14e (bevestigde) geval gemeld, en het laatste bijgewerkte geval dateert uit 1975 (Limosa). Het Vogeljaar meldt nog een waarneming in 1978 in de Ooypolder.

De Ralreiger-waarnemingen zijn dit jaar het aantal gepasseerd van 15; het aantal dat dwaalgast en onregelmatige gast van elkaar scheidt, zodat de status van Ralreiger, onregelmatige gast zou worden.

De dichtstbijzijnde broedgebieden liggen in Frankrijk, in Les Dombes en de Camargue. In het voorjaar bestaat de neiging bij Ralreigers, om verder noordelijk te vliegen dan hun broedgebieden, zodat dan ook de meeste waarnemingen voorjaars- en zomerwaarnemingen zijn (van mei tot en met augustus).

Kwak (Nycticorax nycticorax)

Op dezelfde avond als de eerste waarneming van de Ralreiger, zag ik ook mijn eerste Kwak van de Ankeveense plassen. Ongeveer een week ervoor zouden er al één of twee Kwakken gezien zijn, die over de plassen rondvlogen.

Het gebied lijkt mij uiterst geschikt voor de Kwak om er te broeden. ▸

Op 16 juni zagen we een adult exemplaar langsvliegen (20.45 uur), en op 2 juli een onvolwassen (21.30 uur). Later op de avond (rond '22.30 uur) zou er nog een adulte vogel langs vliegen (mond. med. Renee Pop). Alle keren zagen we de vogel vanaf de Machineweg, vliegend van rechts naar links.

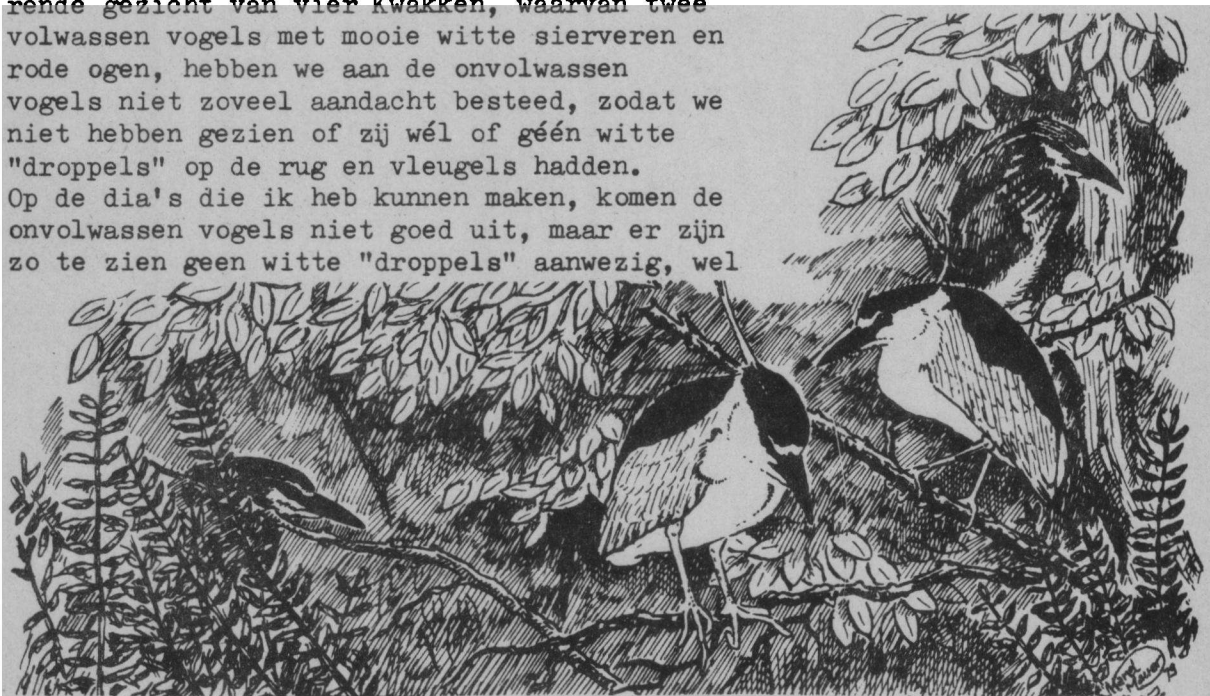
Op 3 juli roeiden Jan Pellicaan, Tilly Nobels en ik op de Kortenhoeftse plassen, gaten van Oost-Indië, toen we rond 20.00 uur een onvolwassen Kwak over zagen vliegen, die langs een van de kreekjes neerstreek.

Daar aangekomen, ontdekten we twee adulte, en twee onvolwassen Kwakken, bij elkaar in wat wilgestruiken.

We hebben ze daar ongeveer een half uur kunnen bekijken, en zagen dat de twee adulte Kwakken enigszins in kleur verschilden. Eén van de vogels had een bruine waas over het grijze verenkleed en wangen, hetgeen op een derde-jaars vogel zou wijzen.

In het redactioneel van de vorige Korhaan vermeldde ik, dat de Kwak waarschijnlijk met succes had gebroed. Nu heb ik echter mijn twijfels.

Deels door de emotie, deels door het fascinerende gezicht van vier Kwakken, waarvan twee volwassen vogels met mooie witte sierveren en rode ogen, hebben we aan de onvolwassen vogels niet zoveel aandacht besteed, zodat we niet hebben gezien of zij wél of géén witte "droppels" op de rug en vleugels hadden. Op de dia's die ik heb kunnen maken, komen de onvolwassen vogels niet goed uit, maar er zijn zo te zien geen witte "droppels" aanwezig, wel

rode ogen (i.p.v. gele of oranje-gele), hetgeen wijst op tweede-jaars vogels en niet op eerste-jaars.

Rond 20.45 uur vlogen de Kwakken roepend weg, richting Ankeveense plassen. Tenminste vier exemplaren waren in genoemd gebied aanwezig. Of deze vogels dezelfde waren als die, die de Ankeveense plassen bezochten, is niet duidelijk. Verdere gegevens hierover zijn welkom.

Voor Midden-Nederland is de Kwak een zeer zeldzame onregelmatige broedvogel (Avifauna van Midden-Nederland). Voor het Gooi zijn waarnemingen bekend uit Kortenhoeft ('61, '67, '68 en '74), Naardermeer ('61), Naarden (5 juv. eks. 24 juli '60) en Bussum ('63).

Door een vrijwel verborgen en nachtelijke leefwijze is het best mogelijk dat er meerdere exemplaren (of zo mogelijk broedgevallen) aanwezig zijn, dan opgemerkt worden.

Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van het voorkomen van de Kwak in de Ankeveense plassen in het voorjaar en de zomer van 1979, zou het fijn zijn, als een ieder die een Kwak heeft waargenomen dit doorgeeft aan Adri Vermeule .

Graag met exacte plaatsaanduiding, vliegrichting, tijd, datum, aantal en leeftijd (bij bruine, onvolwassen vogels zo mogelijk met vermelding wél of géén witte droppels, dus 1e of 2e jaars). Ook waarnemingen uit omringende gebieden kunnen waardevol zijn.
Ook het Vogeljaar stelt prijs op uw waarnemingen, uiteraard vanuit het gehele land.

Witvleugelstern (Chlidonias leucopterus)

Een derde vogelsoort die zeker de moeite van het bekijken waard was, was de Witvleugelstern.

De eerste keer dat ik haar zag, was op de ochtend van 17 juni. Met z'n drieën zagen we de stern overvliegen. Twee van ons determineerden het als Witvleugelstern, de derde had zijn twijfels. Hoewel we de vogel niet mooi en goed zagen, gaf de witte stuit en de donkere ondervleugeldekenveren mij toch voldoende houvast.

Daarna zou ik haar nog enkele malen zeer goed zien.

Op 23 juni ontdekte ik haar voor het eerst op het rest, een meter of vijftig van het Bergse pad af. Zij was gepaard met een Zwarte Stern. Die dag kon ik ook met de kijker een ei ontdekken, dat in ieder geval door de Witvleugelstern werd bebroed. Daar vrouwtjes en mannetjes van Witvleugel- en Zwarte Stern om beurten de broedtaak op zich nemen, hoefde het nog niet te betekenen, dat de witvleugel een vrouwtje zou zijn. Tussen 15.30 uur en 17.00 uur ging de witvleugel drie maal van haar nest af, waarna de Zwarte Stern post bij het nest vatte, en de witvleugel uit het gezicht verdween.

Eenmaal zagen we de witvleugel zo'n 20 meter van het nest vliegen, om zich te gaan poetsen.

De beschrijving die we van de vogel konden maken, was: een kortere snavel dan zwarte Stern, donker, tegen het zwarte aan met een rode gloed erover (zichtbaar bij goed kijken), en geen rode snavel zoals in de meeste determinatie-gidsen vermeld staat; rode poten; witte staart en dekveren, kontrasterend met het donkere lichaam; zwarte ondervleugeldekenveren, die echter geen egaal zwart veld vormden, maar meer een vlekkerig geheel, door veel aanwezige witte dekveertjes; duidelijk afstekende witte bovenzleugeldekenveren in zit, in de vlucht wat minder opvallend; en een groter contrast tussen kop-hals-borst gedeelte en ruggedeelte, dan bij Zwarte Stern.

Op 27 juni kon ik waarnemen, dat de Witvleugel twee à drie keer door de Zwarte Stern gevoerd werd, en reageerde op de roep van de Zwarte Stern wanneer hij over of voorbij vloog.

Deze dag was zij erg broedvast. Bij mijn aankomst vloog de Witvleugel juist van het nest af, en was na tien minuten weer terug (15.00 uur).

Pas om 17.00 uur werd zij weer door de Zwarte Stern afgelost.

Ik vermoedde dan ook, dat de Witvleugel het vrouwtje was. Later hoorde ik, dat een paring was gezien, waarbij de Witvleugel onder zat.

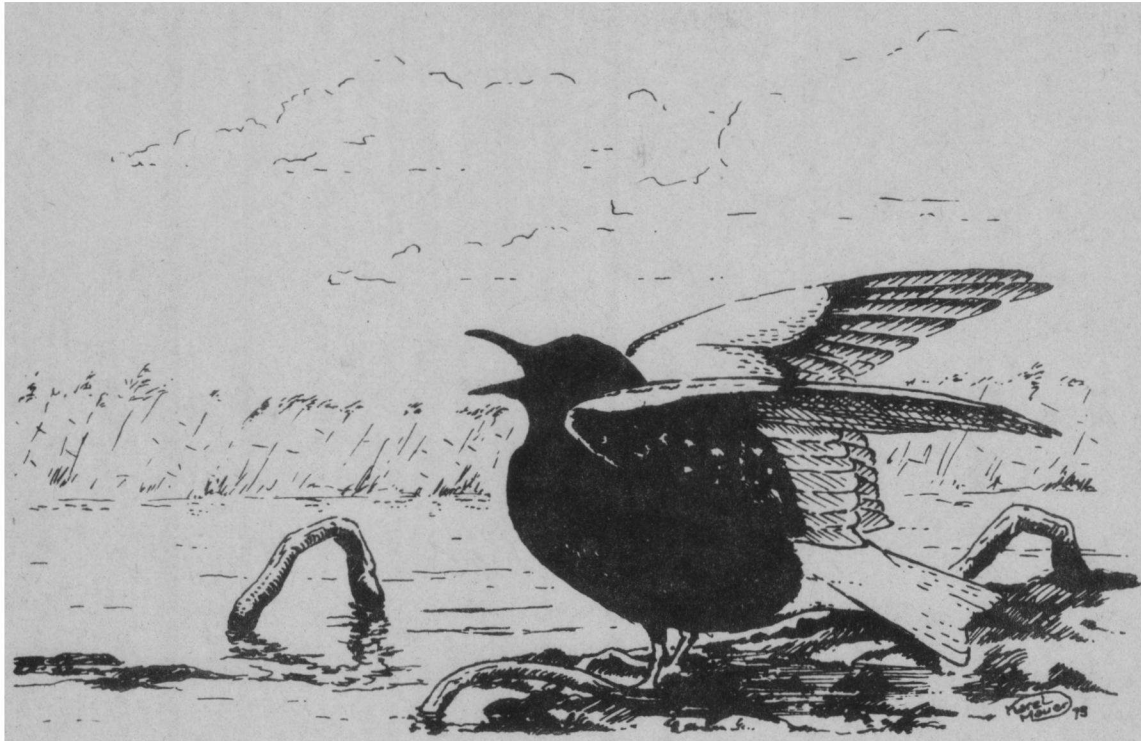
Van het broedsel is helaas niets terecht gekomen. Op een of andere manier is het verstoord, en bleek het ei verdwenen te zijn (mond. med. Paul de Heer). Of de verstoring door een natuurlijke predator is geschied, of door een eierverzamelaar, is niet bekend. Indien het een eierverzamelaar betreft, dat hij terstond in een gifei verandere.

Voorzover bekend, is het de enige keer geweest, dat een Witvleugelstern in Nederland tot broeden kwam.

Over eventuele hybridisaties tussen Witvleugels en Zwarte Sterns heb ik helaas niets kunnen vinden.

Elk jaar worden wel Witvleugels in Nederland waargenomen, waarvan de meeste in de nazomer.

De veronderstelling bestaat, dat de Witvleugels met Zwarte Sterns uit hun broedgebieden in Polen naar de overwinteringsgebieden meevliegen, en visa versa. Let u dus maar eens extra goed op of u zo'n stern kunt ontdekken, met witte staart en stuit en zwarte ondervleugeldeken, als de eerste Zwarte Sterns in het voorjaar weer arriveren, of als in de nazomer de Zwarte Sterns in grote getale beginnen door te trekken.

Literatuur

Alleyn, W.F. Avifauna van Midden-Nederland. 1971, Assen

Bakker, E.A. De Noordelijke Vechtplassen. 1976.

Commissie voor de Nederlandse Avifauna, De Avifauna van Nederland. 1970, Leiden.

Cramp, Stanley. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. Volume 1, 1977, Oxford.

Scharringa, Miranda. Witvleugelsterns in Nederland. Limosa 50:27-33.

Karel Mauer

